

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Łodzi

LLO.410.010.02.2016

P/16/070

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli

P/16/070 – Przeciwdziałanie e-uzależnieniu dzieci i młodzieży.

Jednostka
przeprowadzająca
kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi.

Kontroler

Lech Popławski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli Nr LLO/9/2016 z dnia 18 kwietnia 2016 r.

[Dowód: akta kontroli str. 1-2]

Jednostka kontrolowana

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Zgierzu, zwana dalej „Poradnią”, ul. Długa 89/91, 95-100 Zgierz, REGON 472 402 221.

Kierownik jednostki
kontrolowanej

Pan Emil Wiktorowski – Dyrektor Poradni od dnia 1 listopada 2007 r.

[Dowód: akta kontroli str. 3-6]

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

Poradnia mimo szerokiego zakresu działania, którego celem było udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej, nie była przygotowana do prowadzenia profilaktyki obejmującej sprawy uzależnień, w tym uzależnień od mediów elektronicznych. Dlatego w ofertach Poradni przygotowywanych na kolejne lata szkolne nie było tematów zajęć, które w całości lub części dotyczyły uzależnień, w tym uzależnień od mediów elektronicznych. Stąd ewidencje Poradni nie uwzględniały danych o uczniach, których trudności edukacyjne lub wychowawcze mogły wiązać się z nadużywaniem mediów elektronicznych. Jednak w części wydanych opinii w sprawie trudności edukacyjnych lub wychowawczych dzieci i młodzieży, Poradnia dostrzegала potrzebę ograniczenia czasu korzystania z mediów elektronicznych, pomimo to nie wychodziła z ofertą zajęć profilaktycznych w tym zakresie. Współpraca Poradni z placówkami oświatowymi opierała się głównie na działaniach profilaktycznych i wczesnego reagowania na trudności uczniów w nauce i zachowaniu. Zmniejszająca się liczba realizowanych zajęć profilaktycznych dla dzieci i młodzieży, ich rodziców i nauczycieli może wskazywać na spadające zainteresowanie oferowanych przez Poradnię zajęć. Poradnia nie współpracowała z organizacjami realizującymi działania profilaktyczne finansowane z Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych² w zakresie zagrożenia uzależnieniem od mediów elektronicznych. Funkcjonujący w Poradni system doskonalenia zawodowego ogólnie sprzyjał podnoszeniu kwalifikacji pracowników merytorycznych Poradni, którzy brali aktywny udział w szkoleniach, konferencjach, zajęciach, warsztatach, seminariach, wykładach czy spotkaniach konsultacyjnych. Niestety w badanym okresie nie zorganizowano żadnego szkolenia

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Fundusz Rozwiązywania Problemów Hazardowych, jest państwowym funduszem celowym, w dyspozycji Ministra Zdrowia.

w zakresie uzależnień od mediów elektronicznych. Pracownicy jedynie dysponowali nielicznymi materiałami informacyjnymi poświęconymi zagrożeniom dzieci i młodzieży związanymi z nadużywaniem mediów elektronicznych, wydanymi przez jedną z fundacji, a sfinansowanymi ze środków Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Działalność edukacyjna i diagnostyczna związana z problemem e-uzależnienia.

Opis stanu faktycznego

1. W latach szkolnych 2013/2014, 2014/2015 i 2015/2016, zwanych „badanym okresem”, rejonem działania Poradni była Gmina Miasto Zgierz i Gmina Zgierz. W rejonie działania Poradni znajdowało się 11 przedszkoli publicznych, 16 szkół podstawowych, 8 szkół gimnazjalnych, 4 szkoły ponadgimnazjalne i jedna placówka specjalna.

Poradnia wydała:

- w roku 2013/2014: 167 orzeczeń, 312 opinii,
- w roku 2014/2015: 145 orzeczeń, 459 opinii,
- w roku 2015/2016: 107 orzeczeń, 239 opinii (wg stanu na dzień 20 maja 2016 r.).

Zespoły orzekające Poradni w badanym okresie wydawały orzeczenia w sprawach: niesprawności intelektualnej w stopniu lekkim, niesprawności intelektualnej w stopniu umiarkowanym lub znacznym, z niepełnosprawnościami sprzężonymi, zagrożonych niedostosowaniem społecznym, niedostosowanych społecznie, o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, o potrzebie indywidualnego nauczania, o potrzebie indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego, braku potrzeby kształcenia specjalnego, braku potrzeby indywidualnego nauczania, braku potrzeby zajęć rewalidacyjno-wychowawczych i niepełnosprawnością ruchową, w tym afazją.

Poradnia wydawała również opinie w sprawach: wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, odroczenia rozpoczęcia spełnienia przez dziecko obowiązku szkolnego, dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb edukacyjnych ucznia, przyjęcia ucznia gimnazjum do oddziału przysposabiającego do pracy, pierwszeństwa w przyjęciu ucznia z problemami zdrowotnymi do szkoły ponadgimnazjalnej, objęcia dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolu, objęcia dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole lub placówce, inne opinie o przebadanych i o specyficznych trudnościach w uczeniu się.

W Poradni zatrudnionych było 9 pracowników pedagogicznych (8,75 etatów), z tego: 5 pedagogów, 3 psychologów i jeden socjolog. Pracownicy pedagogiczni posiadali różne dodatkowe specjalistyczne kwalifikacje zawodowe. W aktach osobowych znajdowały się dokumenty potwierdzające kwalifikacje zawodowe pracowników pedagogicznych w swoich specjalnościach zawodowych. Poradnia nie posiadała zatrudnionego specjalisty w zakresie uzależnień, w tym posiadającego przygotowanie obejmujące tematykę uzależnień od mediów elektronicznych. Wszyscy pracownicy posiadali ustalone zakresy czynności i obowiązków przyjętych do stosowania (potwierdzonych podpisem pracownika). Z analizy zakresów czynności wynikało, że żaden z pracowników nie miał przypisanych zadań dotyczących zagadnień związanych z e-uzależnieniami. Prowadzone w Poradni ewidencje (opisane w pkt. 2 wystąpienia), nie uwzględniały danych o uczniach, których trudności edukacyjne lub wychowawcze mogły wiązać się z nadużywaniem mediów elektronicznych.

[Dowód: akta kontroli str. 6-21, 33-49]

2. Zgłoszenia osób zaniepokojonych problemami dzieci i młodzieży rejestrowano w zeszytach zgłoszeń prowadzonych w formie papierowej oddzielnie dla każdego roku szkolnego. Rejestrowano zgłoszenia bezpośrednie (osób, które zgłosiły się do Poradni) oraz zgłoszenia telefoniczne. W badanym okresie zarejestrowano następujące zgłoszenia wskazujące na e-uzależnienia:

- rok 2013/2014 – jedno zgłoszenie na ogółem 864 zgłoszeń, tj. 0,12%. Zgłoszenie dot. ucznia I klasy gimnazjum, powód – uzależnienie od komputera,
- rok 2014/2015 – jedno zgłoszenie na ogółem 1018 zgłoszeń, tj. 0,10%. Zgłoszenie dot. ucznia I klasy zawodowej szkoły ponadgimnazjalnej, powód – trudności w nauce i uzależnienie od komputera,
- rok 2015/2016 – 3 zgłoszenia na ogółem 861 zgłoszeń (stan na 23 maja 2016 r.), tj. 0,35%. Pierwsze zgłoszenie dot. uczennicy III klasy szkoły podstawowej, powód – lęki i uzależnienie od gier komputerowych. Drugie zgłoszenie dot. dziecka z przedszkola, powód – uzależnione od komputera i rodzice w separacji. Trzecie zgłoszenie dot. ucznia I klasy zawodowej szkoły ponadgimnazjalnej, powód – problemy z komputerem, tabletem.

W sprawie powyższych 5 zgłoszeń, Poradnia wydała jedną opinię dot. zgłoszenia z roku 2013/2014. Była to opinia w sprawie objęcia dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole oraz dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb edukacyjnych ucznia. W powyższej opinii brak było stwierdzeń wskazujących na e-uzależnienie lub zagrożenie e-uzależnieniem. W pozostałych 4 przypadkach Poradnia nie wydała opinii z uwagi na brak pisemnych wniosków rodziców o wydanie takich opinii, co było zgodne z § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych³, zwanym dalej „rozporządzeniem z dnia 1 lutego 2013 r.”.

W Poradni prowadzone były indywidualne teczki, zwane „kartami indywidualnymi”, dla każdego dziecka, ucznia lub słuchacza, objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną. W kartach tych gromadzona była dokumentacja badań i czynności uzupełniających prowadzonych w szczególności przez pedagoga, psychologa, logopedę, doradcę zawodowego, terapeutę pedagogicznego, lekarza oraz innych specjalistów, a także inna dokumentacja związana z udzielaną pomocą, zgodnie z § 20 rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2014 r. w sprawie prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji⁴.

Z analizy dokumentacji zgromadzonej w ww. kartach indywidualnych uczniów, których rodzice zgłosili do Poradni podejrzenia w pozostałych 4 przypadkach wskazujących na e-uzależnienia, z tego: z przeprowadzonych wywiadów z uczniami i ich rodzicami, adnotacji z obserwacji, badań psychologicznych, w tym arkuszy z badań i testów, opinii wychowawców klas oraz dokumentacji medycznej – wynika, że trudności w nauce i zachowaniu spowodowane były trudną sytuacją rodzinną, zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi, brakiem wsparcia emocjonalnego, traumatycznymi doświadczeniami związanymi z rozstaniem rodziców, brakiem stawiania granic dziecku i spójności w działaniu dorosłych, co powodowało zamieszanie w obszarze norm. Natomiast nie stwierdzono żadnego przypadku wskazującego na e-uzależnienie lub zagrożenie e-uzależnieniem.

[Dowód: akta kontroli str. 25-32]

³ Dz.U. z 2013 r., poz. 199.

⁴ Dz.U. z 2014 r., poz. 1170 ze zm.

Na podstawie danych z rejestru wydanych orzeczeń i opinii Poradni prowadzonego w formie papierowej i elektronicznej dla kolejnych lat szkolnych, jak również Systemu Informacji Oświatowej – Baza 3P, gdzie wprowadzane informacje o wydanych orzeczeniach i opiniach grupowane były według rodzajów wydanych orzeczeń i według spraw wydanych opinii, nie było możliwości ustalenia spraw, które dotyczyły w całości lub części e-uzależnień. Dlatego wystąpiła konieczność bezpośrednich analiz orzeczeń i opinii. Z analizy treści wydanych orzeczeń wynika, że w postawionych diagnozach, sformułowanych zaleceniach oraz uzasadnieniach diagnoz nie było stwierdzeń wskazujących na e-uzależnienie lub zagrożenie e-uzależnieniem ani stwierdzeń, które wskazywałyby, że trudności edukacyjne lub wychowawcze dzieci i młodzieży mogły wiązać się nadużywaniem mediów elektronicznych.

Z kolei z analizy treści wydanych opinii wynika, że w postawionych diagnozach i szczegółowych ich uzasadnieniach oraz we wskazaniach dla nauczycieli i wskazaniach dla rodziców, również nie było stwierdzeń wskazujących na e-uzależnienie lub zagrożenie e-uzależnieniem. Natomiast w 16 opiniach w sprawach dotyczących trudności edukacyjnych lub wychowawczych, we wskazaniach dla rodziców znalazły się zalecenia kontrolowania i ograniczania czasu oglądania telewizji i korzystania z komputera, komórki, tabletu, w tym w 9 opiniach dodatkowo zalecono rodzicom kontrolowanie i dostosowywanie treści dostarczanych dziecku za pomocą multimediów do wieku dziecka. Z powyższych 16 opinii jednoznacznie wynika, że nadużywanie mediów elektronicznych mogło wpływać niekorzystnie na wyniki w nauce lub zachowanie uczniów. Spośród 16 ww. opinii, w poszczególnych latach wydano:

- w roku 2013/2014: 6 opinii, tj. 1,9% opinii ogółem (312),
- w roku 2014/2015: 5 opinii, tj. 1,1% opinii ogółem (459),
- w roku 2015/2016: 5 opinii, tj. 2,1% opinii ogółem (239 – wg stanu na dzień 20.05.2016 r.).

Po wydaniu wyżej opisanych 16 opinii, Poradnia nie współpracowała z rodzicami i właściwymi szkołami w zakresie przeciwdziałania nadużywaniu mediów elektronicznych. Również nie stosowano żadnych zasad przepływu informacji pomiędzy szkołami, a Poradnią o uczniach nadużywających mediów elektronicznych.

[Dowód: akta kontroli str. 50-110]

W sprawie ww. braku współpracy z rodzicami i właściwymi szkołami, Dyrektor Poradni wyjaśnił, że: „wszystkie działania Poradni realizowane są na wniosek rodziców lub pełnoletnich uczniów. Nie kierowano do Poradni żadnych wniosków, z których wynikałoby, że rodzice są zainteresowani dalszą współpracą po wydaniu opinii. Brak było również wniosków rodziców, żeby Poradnia w tym zakresie nawiązała współpracę ze szkołą. Pomimo nieskładania takich wniosków, rodzice jeżeli widzieli taką potrzebę, mogli korzystać z pomocy w ramach działającego w Poradni Punktu Konsultacyjnego Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, niestety nie odnotowaliśmy takich przypadków w zakresie nadużywania mediów elektronicznych. W ramach corocznych ofert Poradni dotyczących wspomaganie rodziców, odbywały się warsztaty „Szkoła dla rodziców i wychowawców”, których celem było rozwijanie umiejętności wychowawczych rodziców i dziadków. Na warsztatach tych, ich uczestnicy nie zgłaszali spraw nadużywania mediów elektronicznych przez dzieci i młodzież”.

W sprawie niestosowania żadnych zasad przepływu informacji o uczniach nadużywających mediów elektronicznych pomiędzy szkołami a Poradnią, Dyrektor Poradni wyjaśnił, że: „przepisy o ochronie danych osobowych uniemożliwiają bezpośrednio przekazywanie takich informacji szkołom, o ile nie ma wyrażonej na piśmie zgody rodziców, a takich zgód nie otrzymaliśmy. Z naszej wiedzy wynika, że po wydaniu opinii rodzicom, tylko część rodziców decydowała się na ich przekazanie szkołom. Jediną możliwą formą przepływu takich informacji pomiędzy Poradnią a szkołami, były warsztaty wymiany doświadczeń pracowników pedagogicznych

w trakcie spotkań w ramach grup wsparcia pedagogów i psychologów, organizowane przez Poranię, w ramach corocznych ofert Poradni wspomaganie nauczycieli. Dodatkowo w roku szkolnym 2015/2016 w ofercie Poradni dot. wspomaganie nauczycieli, wprowadzono temat warsztatów „Sieć wsparcia i samokształcenia dyrektorów”, którego celem była m.in. wymiana doświadczeń. Zarówno w jednych jak i drugich warsztatach nie poruszano zagadnień dotyczących nadużywania mediów elektronicznych przez uczniów”.

[Dowód: akta kontroli str. 156-157]

Dyrektor Poradni wyjaśnił, dlaczego po wydaniu opinii (dot. 16 opinii), z których wynika, że trudności edukacyjne lub wychowawcze dzieci mogły wiązać się z nadużywaniem mediów elektronicznych, Poradnia nie traktowała tych przypadków jako uzależnienie lub zagrożenie uzależnieniem od mediów elektronicznych, nie podejmując lub nie proponując rodzicom dalszych działań. Z wyjaśnienia tego wynika, że w opiniach tych, gdzie we wskazaniach dla rodziców zawarto jedno z wielu zaleceń, tj. kontrolowania i ograniczania czasu korzystania z mediów elektronicznych, w ocenie specjalistów diagnozujących dzieci i młodzież oraz ocenie Dyrektora Poradni, sprawy te nie były przypadkami wskazującymi na uzależnienie lub zagrożenie uzależnieniem od mediów elektronicznych. Zadaniem Poradni jest udzielanie pomocy, porad i konsultacji rodzicom, którzy się zwracają z powodu trudności związanych z ich dziećmi. Absolutna większość zgłaszanych do nas wniosków wynika z błędów wychowawczych rodziców. Zalecenia w opiniach mają być swoistym drogowskazem, czy kierunkiem działań w celu poprawy funkcjonowania dziecka w różnych sytuacjach życiowych. Wskazanie o ograniczeniu czasu spędzanego przed komputerem jest informacją dla rodzica, że należy zastanowić się nad innymi formami spędzania wolnego czasu dziecka, który należałoby zorganizować. To również informacja dla rodzica, że to on jest odpowiedzialny za stymulowanie aktywności poznawczej i każdej innej w wolnym czasie od zajęć szkolnych. Aby pomóc rodzicom w budowaniu zmiany wychowania dzieci proponujemy udział w zajęciach warsztatowych programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”, który od wielu lat z powodzeniem funkcjonuje w Poradni. Głównym mottem tego programu jest: „Kochać to odpowiedzialnie wychowywać...”. Rodzice świadomi swoich obowiązków i potrzeb mogą odnaleźć ofertę działań pomocowych, na stronie internetowej Poradni. Znajdą tam m.in. informacje o realizowanych programach profilaktycznych oraz możliwości skorzystania z punktu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, bez wcześniejszego umawiania wizyty.

[Dowód: akta kontroli str. 160-161]

3. Poradnia w badanym okresie realizowała zajęcia profilaktyczne wspomagające dzieci i młodzież oraz ich rodziców, jak również nauczycieli w ich działaniach wychowawczych. Zajęcia te przeprowadzono w tematach zawartych w ofertach Poradni, opracowywanych na kolejne lata szkolne i przesyłanych do wszystkich jednostek oświatowych z terenu działania Poradni. Z oferty zajęć na rok 2013/2014 wynika, że Poradnia przygotowała ogółem 25 tematów zajęć warsztatowych, z tego: 10 dla dzieci i młodzieży, 6 dla rodziców i 9 dla nauczycieli. Analogicznie: w roku 2014/2015 ogółem 30 tematów, z tego: 13, 10 i 7, a w roku 2015/2016 ogółem 20 tematów, z tego: 8, 7, 5.

Z zaoferowanych tematów zajęć profilaktycznych wynika, że nie było ze strony Poradni propozycji tematu, który w całości lub części dotyczył uzależnień, w tym uzależnień od mediów elektronicznych.

Z analizy kart zgłoszeń na zajęcia przesyłanych do Poradni przez jednostki oświatowe wynika, że były zgłaszane tylko tematy zajęć wyszczególnione w ofertach. Z kolei z kart wizyt w placówkach wynika, że były zrealizowane tylko tematy zajęć wyszczególnione w ofertach. Poradnia nie realizowała innych tematów zajęć

profilaktycznych dla jednostek oświatowych, spoza ofert Poradni. Realizowane tematy zajęć nie były modyfikowane w ciągu roku, a wszystkie zgłoszone przez jednostki tematy zostały zrealizowane.

Z wyciągów z Systemu Informacji Oświatowej dotyczących zrealizowanych zajęć profilaktycznych wynika, że w badanym okresie zostały przeprowadzone przez pracowników Poradni następujące zajęcia profilaktyczne:

- rok 2013/2014 – ogółem 113 zajęć, z tego: 98 zajęć dla dzieci i młodzieży, 7 zajęć dla rodziców i 8 zajęć dla nauczycieli,
- rok 2014/2015 – ogółem 110 zajęć, z tego: 73 zajęcia dla dzieci i młodzieży, 22 zajęcia dla rodziców i 15 zajęć dla nauczycieli,
- rok 2015/2016 – ogółem 51 zajęć, z tego: 19 zajęcia dla dzieci i młodzieży, 14 zajęcia dla rodziców i 18 zajęć dla nauczycieli.

Poradnia w badanym okresie podejmowała działania w zakresie współpracy ze środowiskiem lokalnym i promocji Poradni. W szczególności współpracowano z takimi instytucjami jak MOPS, PCPR, Biblioteka Pedagogiczna, Miejski Ośrodek Kultury czy Urząd Miasta Zgierza. Za pozytywne efekty tej współpracy w badanym okresie dyrektor i pracownicy Poradni otrzymali 5 podziękowań na piśmie od podmiotów z którymi współpracowano. Z tematów tej współpracy wynika, że nie obejmowały one spraw, które dotyczyły e-uzależnień.

[Dowód: akta kontroli str. 111-153]

Dyrektor Poradni wyjaśnił przyczyny spadku liczby realizowanych zajęć profilaktycznych dla dzieci i młodzieży, ich rodziców i nauczycieli wskazując, że zmniejszyła się liczba zgłoszeń kierowanych do Poradni przez placówki oświatowe. Wszystkie wnioski o przeprowadzenie zajęć profilaktycznych zostały zrealizowane. Od stycznia 2016 r. dodatkowym obowiązkowym zadaniem Poradni stało się wspomaganie jakości pracy szkół i placówek, które co do zasady ma być procesem rozpoczynającym się od diagnozy stanu faktycznego. Żadna z placówek do chwili obecnej nie wystąpiła do Poradni o przeprowadzenie takiego wspomagania. Poradnia nie ma wpływu na taką postawę placówek oświatowych.

[Dowód: akta kontroli str. 158-159]

4. Poradnia w badanym okresie nie prowadziła wspólnych działań profilaktycznych z innymi instytucjami, w tym zajęć finansowanych z Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych.

[Dowód: akta kontroli str. 111-112]

5. Zajęcia profilaktyczne realizowane przez Poradnię w szkołach, wynikające z programów profilaktycznych szkół w ramach ofert tematycznych Poradni, dotyczyły ogólnie profilaktyki uniwersalnej i nie obejmowały wszystkich uczniów szkół, lecz tylko uczniów wybranych zespołów klasowych. W roku szkolnym 2013/2014 i 2014/2015 Poradnia wymagała, aby na jednej karcie zgłoszeń napisano tylko jeden rodzaj zajęć dla jednego zespołu klasowego wraz z uzasadnieniem wyboru zajęć. W ofercie zajęć profilaktycznych Poradni na rok 2015/2016 ww. warunek realizacji zajęć został wyeliminowany.

Z kart wizyt w placówkach wynika, że liczba uczestników zajęć wynosiła od 6 do 32 osób. Doboru uczniów do uczestnictwa w zajęciach dokonywały szkoły, co wynikało z kart zgłoszeń na zajęcia oraz kart wizyt w placówkach, w których jednoznacznie wskazywano konkretną klasę danej szkoły, np. V B, z podaniem liczby uczestników, równej liczbie uczniów danej klasy (zasady te dotyczyły również roku 2015/2016).

[Dowód: akta kontroli str. 111-112]

Z wyjaśnienia Dyrektora Poradni nt. przyczyn nieobejmowania wszystkich uczniów szkół i ich rodziców zajęciami profilaktycznymi, a tylko wybranych zespołów klasowych

szkół wynika, że Poradnia nie miała na to wpływu. O wyborze tematów zajęć decydują wychowawcy klas, którzy znając swoich uczniów ich rodziców oceniają jakie zajęcia byłyby najbardziej wskazane dla danej klasy. Poradnia nie ma wpływu na wybór tematów zajęć profilaktycznych przez szkoły ani na to czy szkoła złoży zapotrzebowanie na jakikolwiek temat. Występują przypadki, że niektóre szkoły w danym roku nie zgłaszają żadnego tematu zajęć profilaktycznych.

[Dowód: akta kontroli str. 158-159]

6. Poradnia w czasie kontroli NIK dysponowała 69 różnymi materiałami informacyjnymi i promocyjnymi, dotyczącymi celów i zadań realizowanych przez Poradnię. Materiały te wydane były m.in. przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Zdrowia, inne instytucje państwowe i samorządowe, jak również fundacje i stowarzyszenia. Spośród posiadanych materiałów informacyjnych 3 pozycje (broszury) poświęcone były sprawom zagrożeń dzieci i młodzieży związanych z nadużywaniem mediów elektronicznych, wydane przez jedną z fundacji, sfinansowane ze środków Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych.

Pracownicy pedagogiczni w okresie swojej pracy w Poradni uczestniczyli w różnych formach podnoszenia kwalifikacji zawodowych: szkolenia, konferencje, zajęcia, warsztaty, seminaria, wykłady, spotkania konsultacyjne – zwanych „szkoleniami”. Ogółem pracownicy Poradni odbyli 168 szkoleń (średnio 18 – 19 szkoleń). W badanym okresie Poradnia nie otrzymała ofert działań profilaktycznych adresowanych do dyrektorów szkół, kadry pedagogicznej, rodziców i uczniów w zakresie e-uzależnień.

[Dowód: akta kontroli str. 154-155, 20-24]

7. W badanym okresie w Poradni nie udzielono uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej w zakresie nadużywania mediów elektronicznych.

[Dowód: akta kontroli str. 154-155]

8. W zakresie terapii uzależnień, Poradnia nie posiadała zawartych umów lub porozumień z innymi ośrodkami profilaktycznymi czy poradniami specjalistycznymi będącymi jednostkami oświatowymi, ani w inny sposób nie prowadzono takiej współpracy. Pracownicy Poradni nie posiadali informacji, czy na terenie województwa łódzkiego jest poradnia będąca jednostką oświatową, która ma możliwości prowadzenia terapii w zakresie uzależnień.

[Dowód: akta kontroli str. 154-155]

Dyrektor w złożonym wyjaśnieniu stwierdził, że osoby, u których ujawnione zostaną objawy wskazujące na uzależnienia, w tym uzależnienie od mediów elektronicznych, zostaną skierowane do Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej „MONAR” Ośrodek Rehabilitacyjno-Readaptacyjny dla Dzieci i Młodzieży w Łodzi. Wynika to z faktu, że uzależnienie jest jednostką chorobową, czyli będącą w kompetencji służby zdrowia. Powyższa jednostka, według wiedzy pracowników Poradni, jest w stanie udzielić skutecznej pomocy osobom uzależnionym, w tym od mediów elektronicznych.

[Dowód: akta kontroli str. 158-159]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Niepodejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień, o których mowa w § 9 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia z dnia 1 lutego 2013 r., co w konsekwencji stanowiło niewykonanie zadań Poradni wymienionych w § 2 pkt. 3 ww. rozporządzenia z dnia 1 lutego 2013 r. Z ustaleń opisanych w pkt 3 wystąpienia wynika, że w zaoferowanych przez Poradnię tematach zajęć profilaktycznych nie było propozycji tematu, który w całości lub części dotyczył uzależnień, w tym uzależnień od mediów elektronicznych.

[Dowód: akta kontroli str. 111-153]

Z wyjaśnienia Dyrektora Poradni wynika, że Poradnia swoim działaniem odpowiadała na potrzeby środowiska, w tym zgłaszane problemy. W ostatnich 3 latach oraz latach wcześniejszych nie było żadnych zgłoszeń, po rozpoznaniu których okazało się, że są przypadkami uzależnień związanych z nadużywaniem mediów elektronicznych. Konsekwencją tej sytuacji było, że Poradnia nie posiadała zatrudnionego specjalisty w zakresie uzależnień oraz nie zabiegała o zatrudnienie takiej osoby. Ogólnie Poradnia jest bardzo małą jednostką, zatrudniającą obecnie 9 pracowników pedagogicznych, zajmującą się głównie działalnością diagnostyczną (psychologiczną, pedagogiczną, logopedyczną i psychoterapeutyczną) oraz terapeutyczną (logopedyczną i wsparcia psychologicznego). Dyrektor Poradni stwierdził, że do tej pory nie zostały opracowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej standardy pracy takich poradni, które jasno określałyby strukturę zatrudnienia specjalistów w stosunku do wielkości terenu działania placówki. Powyższe standardy byłyby obiektywnym kryterium co do liczby zatrudnionych osób oraz ich specjalności zawodowych, co ma szczególne znaczenie, jeżeli organem prowadzącym poradnię jest powiat, które to jednostki samorządowe mają dużo gorszą sytuację budżetową, niż miasta prowadzące poranie (występują olbrzymie dysproporcje w zatrudnieniu dochodzących do 100%, na niekorzyść poradni prowadzonych przez powiaty).

[Dowód: akta kontroli str. 156-157]

2. Żaden z pracowników pedagogicznych nie odbył szkolenia z zakresu problematyki e-uzależnień. Spośród odbytych licznych szkoleń, pracownicy mieli zorganizowany jeden wykład w październiku 2010 r. na temat „Rozpoznawanie uzależnień u dzieci i młodzieży, działania profilaktyczne”. Z konspektu zajęć wynika, że wykład poświęcony był objawom mogących świadczyć o wchodzeniu młodych ludzi w destrukcję związaną z zażywaniem środków psychoaktywnych oraz metodom skutecznego ich rozpoznawania. Nie było żadnego szkolenia, które w szczególności dotyczyło zagadnień związanych z problematyką e-uzależnień.

[Dowód: akta kontroli str. 20-24]

Z wyjaśnienia Dyrektora Poradni nt. przyczyn przeprowadzenia tylko jednego szkolenia pracowników pedagogicznych w 2010 r. poświęconego uzależnieniom dzieci i młodzieży wynika, że co do zasady Poradnia zabiega o szkolenia, gdzie spotyka się z dużą liczbą problemów, np. z zaburzeniami emocjonalnymi, czy diagnozami niepowodzeń szkolnych. W sytuacji, gdy wystąpią przypadki podejrzeń uzależnień, w tym od mediów elektronicznych, będą podejmowane działania w zakresie organizacji kolejnych szkoleń w problematyce uzależnień.

[Dowód: akta kontroli str. 158-159]

W ocenie NIK, nie jest uzasadniona bierna postawa Dyrektora Poradni, tj. oczekiwanie na przypadki podejrzeń uzależnień od mediów elektronicznych, a dopiero później podejmowanie działań w zakresie organizacji odpowiednich szkoleń.

IV. Wnioski.

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁵, wnosi o:

- 1) wykonywanie działań w zakresie profilaktyki uzależnień, w tym e-uzależnień,
- 2) przeszkolenie pracowników Poradni w zakresie profilaktyki uzależnień, w tym e-uzależnień.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Łodzi.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Łódź, dnia 12 lipca 2016 r.

Kontroler
Lech Popławski
Gł. specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Łodzi
Przemysław Szewczyk
Dyrektor

.....
Podpis

⁵ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 oraz z 2016 r. poz. 677.